
LIMBA ȘI CULTURA ROMÂNĂ ÎN LUME. LECTORATUL DE LIMBA
ROMÂNĂ DE LA SEATTLE

Marina Cap-Bun
Universitatea Ovidius Constanța

Romanian Language and Culture in the World. Romanian Lectureship from Seattle (Abstract)

The paper gives a brief account of the evolution of Romanian Studies at University of Washinton in Seattle, insisting on the history of the Romanian language lectureship initiated by professor Jim Augerot in 1967, and continued by the intermittent presence of Romanian lecturers (including myself), and also by a considerable number of guest lecturers. It also offers information about the didactic instruments that sustained this teaching activity (textbooks, library facilities) and about the general situation of the field in the American academic environment.

Pe la începutul anilor '60, un lingvist american specializat în studii est-europene pe nume James Augerot, prezenta, într-o conferință de specialitate, situația articolului hotărât enclitic românesc și alte câteva exemple românești preluate din tratatele de lingvistică romanică. Audiența a fost, se pare, impresionată și când România cerea, pe fondul liberalizării generale aduse de acei ani, un lector american, Georgene Lovecky de la CIES (Council for International Exchange of Scholars), care auzise comunicarea lui Augerot, își aduse brusc aminte de intervenția lui și declară sus și tare: „știu omul potrivit pentru acest lectorat, Jim Augerot”. Câștigând o bursă Fulbright, venirea lui în România era posibilă prin această susținere financiară care crea, totodată, și cadrul instituțional adecvat unui astfel de schimb cultural. Astfel, în 1964, americanul s-a trezit în România comunistă, urmând să predea engleză la Universitatea din Iași. Cum nu cunoștea limba, a urmat cursuri de vară de română, la Sinaia și, printr-o intervenție a rectorului Daicoviciu de la Universitatea Babeș-Bolyai, a fost redistribuit la Cluj-Napoca, unde s-a și instalat cu întreaga sa familie.

Într-un volum aniversar, editat recent de Romanian Fulbright Commission, el povestește acest moment al întâmpinării sale în România: „The reception in Cluj was marvelous, partly because I was the first American Lecturer there since before the Second World War. (...) My experience in Sinaia was equally wonderful. (...) I enjoyed my stay in Cluj so much I volunteered to stay a second year to help them modernize their language teaching as well as introduce Chomsky (with the help of Paul Schweiger) to some budding young linguists.” (Cf. James E. Augerot in vol. „Să vezi lumea cum o văd ceilalți/ To see the world as others see it, București, Editura Vremea, 2003, 22-23.)

Hotărât să învețe bine limba țării în care-și desfășura activitatea, Augerot petrecea zilnic câteva ore într-o cafenea clujeană, unde devenise o atracție, căci prezența lui intriga pe localnici. Aceștia îl chinuiau cu tot felul de întrebări despre

misterioasa Americă, la care visau toți ca la un tărâm al făgăduinței. La Cluj, între 1964 și 1966, a învățat nu doar limba română, pe care o vorbește curat ardeleneste, ci și multe lucruri esențiale despre cultura și civilizația românească. „I was hooked for life” – declară astăzi fără echivoc (Ibidem). Conștienți de importanța prezenței sale în mediul universitar românesc, colegii clujeni au reușit să-l transforme, pentru tot restul vieții, într-un ambasador neoficial al limbii și culturii române, chiar dacă, întrebat unde a învățat românește, Augerot nu răspunde niciodată „la universitatea din Cluj”, ci „la o cafenea din Cluj”.

La întoarcerea acasă, la University of Washington din Seattle, lingvistul a reușit să impună ideea invitării unui lector român. Astfel a luat ființă lectoratul românesc din Seattle, sponsorizat de cele mai multe ori de departamentul american de stat prin fundația Fulbright, și transformat, în timp, într-o frumoasă tradiție. În ciuda entuziasmului investit în această inițiativă culturală, profesorul Augerot nu a păstrat, din păcate, o evidență precisă a celor care au trecut pe la acest lectorat și a perioadelor exacte de timp petrecute acolo. Totuși, din arhiva sa personală de scrisori și documente, completată prin consultări cu alți foști lectori români la Seattle, am putut reconstitui parțial coordonatele acestei ambasade itinerante a limbii și culturii românești în nord-vestul Statelor Unite ale Americii pe care încerc să le salvez de uitare.

Prima listă de propuneri din partea română cuprindea pe Theodor Hristea, care va și veni în ciuda unor dificultăți de sănătate, între 1967-1968 și pe Corneliu Căpușan, ce va fi prezent, de asemenea, la Seattle în vara lui 1972. O scrisoare a lui Augerot din aprilie 1969, expediată de la Sofia (unde se afla cu o altă bursă Fulbright), către atașatul cultural american la București exprimă îngrijorarea sa în legătură cu venirea unui lector român, precizând că dorește un lingvist cu experiență în predarea românei pentru străini, care i-ar fi de mare ajutor întrucât lucra deja la un curs de limbă română. Ba chiar dădea niște sugestii nominale (Sanda Golopenția, Sever Trifu, Florin Popescu), ceea ce nu concorda câtuși de puțin cu spiritul Fulbright.

În perioada 1969-1971 universitatea s-a bucurat de prezența profesorului Dan Grigorescu, în calitate de profesor invitat. Am găsit în arhiva lui Augerot un document ce atestă că în trimestrul de primăvară al lui 1970 (din 25 martie până în 12 iunie), profesorul Grigorescu a predat și un curs (de cinci ore pe săptămână) intitulat „A Survey of Romanian Literature in its European Context”. Iar în toamna aceluiași an, mai precis de la 1 octombrie la 31 decembrie 1970, a venit la Seattle și Florin Popescu, aflat, se pare, pentru mai mult timp la Portland University (situată la mică distanță de Seattle, spre sud), ce avea să devină coautorul profesorului american pentru prima ediție a cursului de română.

În toamna lui 1970, Liliana Ruxăndoiu, aflată la Bloomington din septembrie, își anunța într-o scrisoare intenția de a veni la Seattle în noiembrie să țină o prelegere. Și tot în trecere se află și matematicianul poetician Solomon Marcus, care, aflat în Vancouver, vine la Seattle în 1971, pentru patru zile, unde ține conferința:

„Mathematical Parameters in the Comparative Study of Literary Works”. S-au mai perindat prin Seattle, spre a sprijini dezvoltarea studiilor românești în acest centru universitar de lungă tradiție: Mircea Eliade, Marin Sorescu, Radu Florescu, Stephen Fisher-Galați și alții.

Încă din primii ani s-a aflat acolo și lingvistul Emanuel Vasiliu, probabil în anul academic 1970-1971. Au urmat apoi: Mircea Borcilă 1971-1973, Marin Petrișor, din octombrie 1974 până în iunie 1976, Ioan Șeuleanu 1976-1978, Aurel Sasu 1981-1983, Nicolae Crețu (de la Universitatea din Iași) 1983-1985. Se pare că au existat lectori români și între 1985 și 1989, dar nu am găsit date despre ei. Din 1989 până în 1991 s-a aflat la Seattle d-na Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, apoi Rada Proca 1991-1993, Radu Rotaru 1993-1995, Dumitru Dorobăț de la Iași, 1995-1996.

A urmat o pauză de cinci ani. Ademenită de frumoasa tradiție a acestui lectorat, am decis să-mi folosesc bursa Fulbright pentru a preda limba și cultura română la Seattle, în perioada septembrie 2001- iunie 2002 și mă bucur să anticipez că în anul academic 2003-2004 va fi acolo colega noastră Ileana Marin.

Prezențele românești atât de numeroase, dar și interesul constant pentru limba română au făcut ca biblioteca universității să adune, în timp, un impresionant fond de carte românească, mereu la îndemâna specialiștilor și a studenților. Bibliotecarul desemnat să se ocupe de această impresionantă colecție, Mike, vorbește un pic românește și se străduiește să-și îmbogățească abilitățile de comunicare. Dacă adăugăm și mica arhivă a lectoratului de română, în care toți cei care au trecut pe acolo au lăsat câte ceva - cărți, casete video, material informativ divers, planuri de lecție, traduceri făcute cu studenții etc. – avem tabloul aproape complet al acestei aventuri numite „lectoratul de limbă română”.

University of Washington oferă de obicei doar primul an de română, cu cinci ore săptămânal, câte una de luni până vineri, dar când sunt doritori, se organizează și un al doilea an pentru avansați. Deși a existat o tentativă de lectorat permanent de română cosponsorizat de departamentele de slavice și romanice, faptul nu a fost posibil, astfel încât predarea românei la Seattle continuă să depindă de generozitatea fundației Fulbright, care oferă suportul material necesar prezenței unui lector român. În perioadele în care nu a fost posibilă aducerea unor lectori din România, Jim Augerot a predat el însuși româna, uneori chiar fără plată, pentru a nu lăsa să se stingă această inițiativă. În acest scop, Augerot a elaborat și un curs de Limbă română, tipărit deja în mai multe ediții și aș vrea să stăruie un pic asupra ultimei lui variante (*Romanian / Limba Română. A Course in Modern Romanian*, The Center for Romanian Studies, Iași – Oxford – Portland, 2000), dată fiind relația sa de complementaritate cu lectoratul, pe care o mărturisește fără echivoc în „Introducere”: „The series of Fulbright lecturers who have taught Romanian here at the University of Washington (...) have all contributed immensely” (8).

Ambiționând să dezvolte deprinderi conversaționale complexe, de la stilul colocvial la cel literar, prin însușirea unor noțiuni de fonetică, pronunțare, intonație,

constituirea unui vocabular de bază și înțelegerea câtorva structuri semantice și sintactice elementare, *Cursul de Română Modernă* cuprinde o ofertă complexă de materiale. O serie de texte sunt menite să familiarizeze cititorul cu spațiul românesc: „Frumoasa Românie” (143), „Despre România” (175), „Sinaia” (187), „Litoral” (190) sau „România”. Altele sunt scurte lecții de istorie, ca textele despre „Mihai Viteazul” (163) și „Ștefan cel Mare” (170), în care rudimentele limbajului de lemn, transplantate direct din sursele românești de informare, demonstrează că acest manual este rodul unei documentări de decenii. La pagina 199 descoperim o lecție destul de amplă despre „Formarea limbii române” care precizează circumstanțele istorice, geografice și lingvistice în care s-au constituit limba și civilizația română și traiectele cele mai importante ale romanizării Daciei. Remarcabilă este și inițiativa de a introduce, în finalul manualului, lecții speciale despre Ion Creangă (lecția 26), Mihai Eminescu (lecția 30) și Ion Luca Caragiale (lecția 31).

Cursul acesta este dovada cea mai convingătoare a faptului că prin intermediul lectoratului de limbă română, cu toate intermitențele sale, Jim Augerot a păstrat un contact benefic și direct cu cultura română, ceea ce i-a permis să o slujească mai eficient. Este totodată și un excelent exemplu asupra felului în care ne-am putea promova valorile culturale, înlocuind eternele lamentații pe tema lipsei totale de interes a străinilor față de noi cu o politică de promovare activă și dinamică.

Nu pot încheia această succintă dare de seamă asupra lectoratului român de la Seattle, fără o privire, oricât de fugară, asupra situației studiilor românești în universitățile americane. În prezent, cel mai stabil și mai eficient centru de Românică se află la Indiana University. Motorul lui principal este devotamentul fără margini pentru cultura și limba română al doamnei Christina Zarifopol-Illias, ajutată și de Matei Călinescu, Maria Bucur și alții. Există apoi cursuri de română și la Ohio State University, susținute de multe decenii de d-na Rodica Boțomanu, la Pittsburg, unde predă d-na Irina Livezeanu, la UCLA (University of California, Los Angeles) prin strădania d-nei Georgiana Fărnoagă și, sporadic, la Columbia University. Din ce în ce mai multe universități americane creează *sit*-uri pe Internet pentru învățarea limbilor străine, incluzând și româna.

Există și organizații profesionale ale lumii academice americane direct interesate de studiile românești, fie în context est-european, fie individual. Cea mai importantă dintre acestea este *Society for Romanian Studies* înființată în 1971, care are și un *newsletter*, susține întâlniri anuale, iar din anii '80 și congrese internaționale de studii românești. Ultimul dintre acestea s-a ținut la Suceava, în 2001 și sunt șanse mari ca următorul să fie la Constanța, în 2006.

Notă: Dacă printre cititorii acestui volum se găsesc foști lectori români la Seattle sau alte persoane implicate în vreun fel în această activitate culturală, le-aș fi recunoscătoare să-mi trimită informații suplimentare, necuprinse în această sumară prezentare, la adresa marina_teach2000@yahoo.com.